

MUZEJI KAO KREATIVNA SNAGA DRUŠTVA

Napisala **Nada Vrkljan-Križić**

Četvrtu godinu zaredom u Dubrovniku je od 22. do 24. rujna ove godine održana manifestacija **The Best in Heritage — Najbolji u baštini** pod pokroviteljstvom ICOM-a, UNESCO-a, ICOMOS-a, Europe Nostre i Grada Dubrovnika, te uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske i nekoliko važnih inozemnih sponzora, kao međunarodna godišnja prezentacija najboljih — raznim prestižnim nagradama nagrađenih muzeja i projekata zaštite, restauracije i prezentacije kulturne baštine.

Pod direktorskom palicom osnivača i organizatora, entuzijasta, vizionara i uvaženog kolege, profesora muzeologije Tomislava Šole iz Zagreba, ova nadasve vrijedna manifestacija kojoj je cilj da se u Dubrovniku domaćoj i međunarodnoj javnosti i kolegama iz struke predstave najviša dostignuća u muzejskoj i konzervatorskoj struci — ponovno nam je pružila priliku upoznati se s visokim dostignućima dvadeset različitih projekata muzeja i institucija koje uglavnom ne spadaju među planetarno poznate svjetske muzeje, ali rade sjajne stvari, dokazujući da su muzeji i kulturna baština u cjelini stvarna kreativna snaga društva, jednako tako okrenuta prošlosti, kao i sadašnjosti i budućnosti, koja zna što želi učiniti s baštinom koju čuva i sakuplja, kako to učiniti i zbog čega. *Vrsnoća je muzej puta komunikacija na kvadrat*, bio je moto ovogodišnje manifestacije. I doista o **kommunikaciji** je bilo najviše govora, bilo kroz predavanja, bilo u diskusijama sudionika. Učiniti muzeje **živim mjestima** (*living places*) bila je krilatica mnogih predstavljača koji su to uspješno dokazivali primjerima iz vlastitih sredina: *Muzej zdravlja Trakyaskog sveučilišta za brigu o zdravlju* kao sastavni dio *Kompleksa sultana Bayezida II.* u Edirni, Turska; *Satelitski muzej — Muzej beduinske kulture* u Centru Joe Alon u Negevu, Izrael; *Muzej Kuća terora* (*»The House of Terror«*) u Budimpešti, Mađarska, *Pomorski muzej* »Sergej

Kuća terora, Budimpešta (Mađarska), pogled u unutrašnjost

Mašera« u Piranu, Slovenija; *Muzej narodne umjetnosti i tradicijskih običaja* u Spittalu na Dravi, Austrija; *Avesta industrijski kompleks* (*»The Avesta Works«*) u Avesti, Švedska; *Muzej radništva* (*The Workers Museum*) u Copenhagenu, Danska i drugi.

U nadahnutom uvodnom predavanju Juliana Spaldinga, nekadašnjeg direktora mnogih britanskih muzeja i umjetničkih galerija, npr. u Sheffieldu, Manchesteru, Glasgowu i osnivača nekih novih muzeja u Velikoj Britaniji, bilo je uglavnom riječi o **pitanjima kvalitete i uspješnosti komunikacije**. On je naglasio da je kvaliteta koju neki muzej daje svojoj pu-

blici najvažnija misija nekog muzeja. Oni moraju svojom građom trajno raditi na produbljivanju spoznaja svjedočanstava o istini koju putem činjenica (svojih artefakata) i osjećaja (načinom komunikacije) posređuju javnosti. Muzej mora pružati zadovoljstvo otkrivanja nečega što još ne poznajemo dovoljno, ili što uopće ne znamo, on nije samo zabava, već i učenje, stjecanje znanja, a svi koji u njega dođu moraju u njemu naći nešto za sebe.

Jedan od takvih muzeja bio **Muzej zdravlja Sveučilišta Trakya** u kompleksu sultana Bayezida II., u Edirni koji je dobio nagradu

EMYA za 2004. godinu kao Europski muzej godine. Edirna se geografski nalazi na europskoj granici Turske na putu za Grčku i Bugarsku, pa si je taj muzej stavio u zadatak da bude most među kulturama Istočne i Zapadne Europe. U ovom kompleksu je oko 500 godina, sve do 1916., godine djelovala psihijatrijska bolnica za mentalne bolesnike čuvena po svom jedinstvenom humanom načinu liječenja ljudi pomoću glazbe, zvuka vode i mirisa cvijeća. Vodostok koji se nalazio u središtu građevine širio je svoj zvuk kroz sve prostorije ovog zdanja izvrsne akustike, čemu se još pridruživao miris različitog cvijeća i ljekovitog bilja u vrtu, koje su bolesnici uzgajali sami. Sve se to i danas može ponovno doživjeti u živoj inscenaciji obnovljenih prostora s lutkama u prirodnoj veličini i originalnoj odjeći, te funkcioniranjem svih pratećih sadržaja (zvučnih i osjetilnih), pa čak i pravih medicinskih usluga stručnog osoblja u zasebnom dijelu zdanja. U ovaj muzej nisu samo uneseni predmeti već i sam život, predočavanjem svega što se tu zbivalo pomoću koncerata, druženja i boravka u njemu, te kulturnim i izložbenim sadržajima, pa je on s pravom nazvan »Živim muzejom«.

Jednako je dojmlija bila prezentacija mađarskog muzeja **Kuća terora** u Budimpešti koji je proglašen **Mađarskim muzejom godine za 2004.**, te je dobio Posebno priznanje EMYA također za 2004. godinu. Muzej je dovršen 2002. godine i na vrlo upečatljiv način svojim ekspresivnim i pomno dizajniranim modernim postavom paralelno predstavlja dva duga krvava razdoblja u mađarskoj povijesti — teror fašizma pod nacističkim režimom i teror komunizma pod komunističkim, koji su mučno obilježili mađarsko 20. stoljeće. Njegov multimedijalni postav služi se čitavim nizom podataka prezentiranih suvremenom tehnologijom — pomoću slika, filmova, tekstova, autentičnih dokumenata i iskaza još živih svjedoka. Snaga unutrašnje arhitekture i informacija koje se pružaju na najrazličitije načine, snažno djeluju na emocije, privlače gomile posjetilaca svih generacija, te ga je do proljeća 2005. pohodilo već preko milijun posjetitelja.

Vrlo moderan i ekspresivan pristup prezentaciji sadržaja pružio je jedan sasvim drugačiji muzej u nastajanju — **The Avesta Works** — smješten u staroj željezari u centru Aveste, nevelikog švedskog grada poznatog po svom velikom industrijskom kompleksu što se razvio oko ove željezare iz 1872. godine gdje je od 1630. djelovala tvornice bakra i kovnica novca. U ovom **višenamjenskom povijesno-industrijskom eksperimentalnom kompleksu**, zamišljenom kao interak-

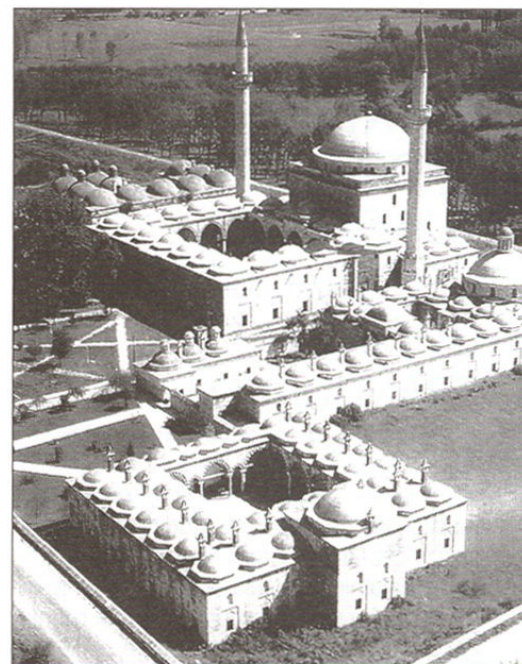
tivni okoliš, posjetiteljima se na kreativan i inspirativan način pružaju nova saznanja i iskustva u susretu s poviješću, znanošću i umjetnošću. Prizemni dio tzv. »Verket« (Talonica željezare) otvoren je u lipnju 2004. godine, dok se ostali dijelovi i objekti još pripremaju za svoju buduću spomeničku namjenu koja bi trebala postati od međunarodnog značenja kao eksperimentalni industrijski okoliš i mjesto za posjetioce najrazličitijih profila.

Muzej je dobio nagradu **NODEM — Nordijske digitalne izvrsnosti u muzejima** za 2004. godinu kao najbolja digitalna instalacija velikih dimenzija.

Sudionici skupa odabrali su ovaj projekt kao **najbolju prezentaciju The Best in Heritage-a 2005.**, a švedski kolege otišli su iz Dubrovnika, koji ih je osvojio na sve moguće načine i u kojem su doživjeli ovako značajno priznanje za svoj entuzijastički rad, prezadovoljni te ih kod kuće očekuju, kako su nam ponosno rekli, kao prave zvijezde.

Na temu industrijske arhitekture prezentiran je »**Kompleks stare tvornice papira**« u **Varšavi** sa zanimljivom raznolikošću sadržaja koji je dobio diplomu Europa Nostra za 2003. godinu za rad na području arhitektonskog naslijeđa, slijedilo je nekoliko prezentacija iz Rusije i Kazahstana (zanimljiva izložba **GULAG u Karagandi**), te lokalitet »**Domus Romana**« u **Rabatu** na Malti, arheološki lokalitet s rimskim i arapskim nalazištima koji se bori s modernim nedaćama vrlo živih rubnih prometnica. Fascinatan je sadržaj »**Predsjedničke knjižnice i muzeja Abrahama Lincolna**« u Springfieldu, Illinois koji je otvorio svoja vrata u travnju ove godine, najavljen kao muzej iskustva 21. stoljeća, koji koristi najsuvremenija tehnološka dostignuća za atraktivnu multimedijalnu prezentaciju svoje ogromne povijesno-umjetničke građe, zamjenivši klasične muzejske predmete koje smatraju »mrtvim stvarima u kutijama«, s modernim medijima prezentacije što se može detaljnije pogledati na njihovoj internetskoj stranici: www.lincolnlibraryandmuseum.com i alplm.org.

Hrvatska je bila predstavljena s dva interaktivna CD-ROMA: vrlo uspješan CD-ROM **Muzeja grada Zagreba »Diktati vremena / Zvonimir Faist — Plakati od kasnih 1930-ih do ranih 1960-ih«** autorica Željke Kolveshi i Maje Šojat-Bikić u proizvodnji NOVENE (Ervin Šilića) koji je dobio Godišnju nagradu Hrvatskog muzejskog društva za 2003. godinu. Drugi CD-ROM je bio »**Kukci**« **Entomološkog odjela Muzeja grada Varaždina**, obnovljenog 1998. godine, koji je ovjenčan posebnom nagradom AVICOM-a i F@IMP festivala za 2004. godinu, za njegovo bogat-

Živi muzej (Living Museum), Trakya University, Kompleks sultana Bayezida II. — Muzej zdravlja, Edirna

stvo dokumentarnog materijala i originalni obrazovni pristup.

Osobito zanimljiv i kvalitetan bio je **internet-ski portal** kojeg nam je predstavilo **Društvo québeških muzeja iz Kanade (Société des musées québécois)**. Toplo preporučam svima koje to zanima da kliknu na internetsku adresu: www.musees.quebec.museum i otkriju što se sve ovog trenutka može saznati o muzejima Québeca i okolice koju pokriva ovo muzejsko društvo. Njihov sjajno dizajnirani, pristupačan i pregledan internetski portal **Museum to Discover** dobio je srebrnu medalju od Međunarodnog komiteta za muzeje za audiovizualno rješenje i inovativnu tehnologiju slike i zvuka (**Silver Web@Art award**) F@IMP — AVICOM za 2004. godinu. Budući je nemoguće detaljnije predstaviti sve viđene projekte, na kraju bih još spomenula **Muzej narodne umjetnosti i običaja** u Spittalau na Dravi koji su ICOM Austrija i Austrijsko muzejsko društvo nagradili 2003. **Odličjem Austrijske muzejske kvalitete (Austrian Museum Quality Proof Mark)**.

Ovaj neobično aktivni kompleks muzeja dobitnik je već niza nagrada u proteklom godinama. Odlikuje ga volonterski rad brojnih pojedinaca koji su na terenu sakupili 25.000 predmeta, fundusa današnjeg muzeja, te on slovi kao najveća etnografska zbirka u Austriji i prerastao je iz malog lokalnog muzeja u regionalni informacijski centar međunarodnog značenja.

N. B. Dodajmo ovome i podatak da su manifestaciji nazočile i Ljerka Galic, ravnateljica Muzeja hrvatskog iseljništva u nastajanju i Silvija Letica, voditeljica Odjela za školstvo, prosvjetu i šport u Hrvatskoj matici iseljenika. •